

KOS * MOS

LEONORA CARRINGTON KUULOTORVI

SUOMENNOS

KRISTIINA DREWS

KOS * MOS

LEONORA CARRINGTON
KUULOTORVI

SUOMENNOS

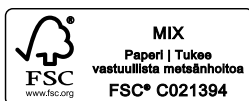
KRISTIINA DREWS

Suomentaja on saanut tukea Koneen Säätiöltä.

F I
L I

FILI on tukenut teoksen julkaisua.

1. painos

Alkuperäisteos

The Hearing Trumpet © Estate of Leonora Carrington, 1974

Suomenkielinen laitos © Kristiina Drews ja Kosmos, 2025

Jälkisanat © Olga Tokarczuk, suom. Tapani Kärkkäinen
Julkaistu alun perin Nuori Voima -lehdessä.

ISBN 978-952-352-341-8

Kuvitus: Pablo Weisz-Carrington
Kannen suunnittelu: Viivi Prokofjev

***KOSMOS**

Kosmos on osa Werner Söderström Osakeyhtiötä
Lönrotinkatu 18 A, 00120 Helsinki

Painettu EU:ssa.

Tuoteturvallisuuteen liittyvät tiedustelut:
tuotevastuu@kosmoskirjat.fi

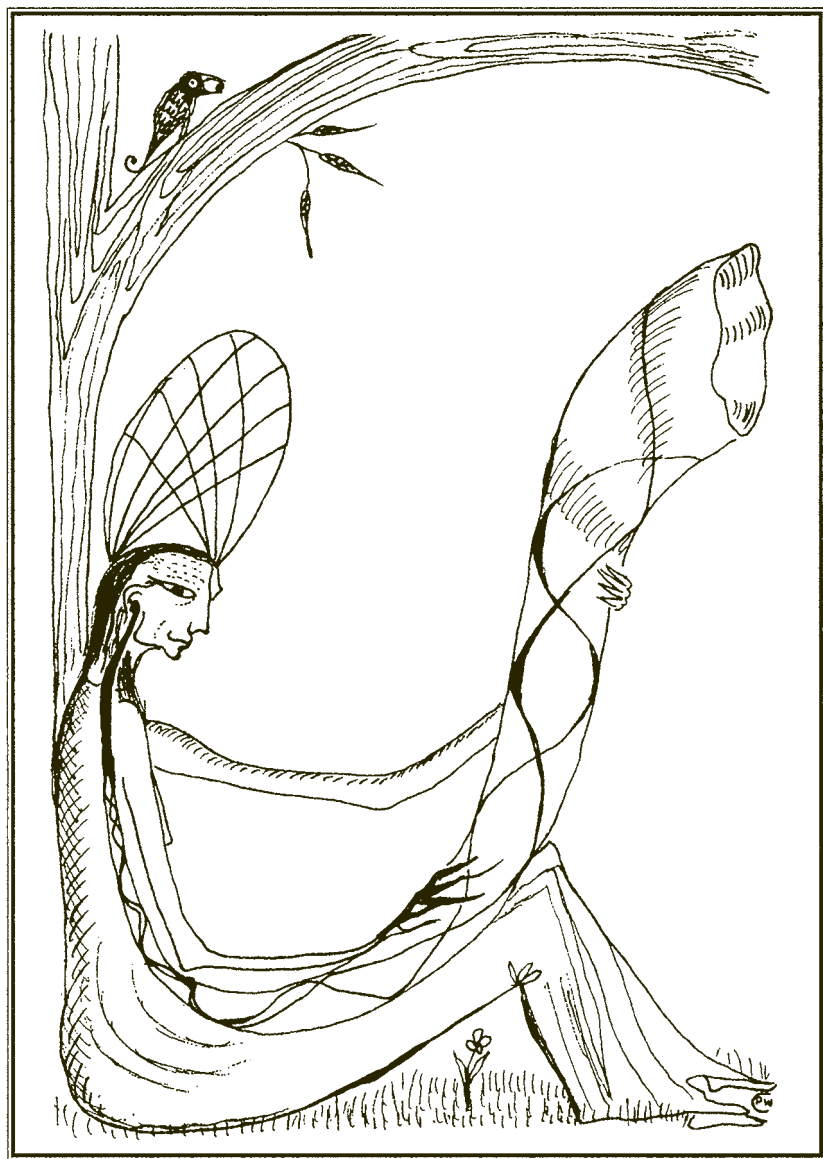
LEONORA CARRINGTON (1917–2011) syntyi Lancashiressa Englannissa. Hänen isänsä oli brittiläinen tekstiilitehtailija. Äiti oli irlantilainen. Perhe asui Crookhey Hall -nimisessä maalauskartanossa, ja Leonoran lapsuutta leimasivat irlantilaisen lastenhoitajan kertomat mielikuvitukselliset kansansadut. Carrington erotettiin kahdesta eri luostarikoulusta, ja lopulta hän aloitti opinnot firenzeläisessä taidekoulussa. Vuonna 1937 – vuosi sen jälkeen kun oli saanut äidiltään surrealistista taidetta käsittelevän kirjan, jossa oli mukana myös Max Ernstin teoksia – Leonora tapasi Ernstin eräissä juhlissa. Sangen pian Carrington ja tuolloin vielä naimisissa ollut Ernst asettuivat Etelä-Ranskaan, ja siellä Carrington sai valmiiksi ensimmäisen huomattavan maalauksensa, *The Inn of the Dawn Horse (Self-Portrait)*, vuodelta 1939. Max Ernstin jouduttua natsien vankileirille Carrington pakeni Espanjaan, sai hermoromahduksen ja päätyi Madridissa mielisairaalaan. Sieltä hänen onnistui paeta Meksikon suurlähetystöön Lissaboniin, minkä jälkeen hän muutti ensin New Yorkiin ja myöhemmin Meksikoon. Meksikossa hän meni naimisiin valokuvaaja Imre Weiszin kanssa ja sai kaksi poikaa. Elämänsä loppuvuodet Carrington vietti Meksikon pääkaupungissa Méxicossa, missä hän viihtyi samanmielisten taiteilijoiden seurassa. Ystäväpiiriin kuuluivat mm. Remedios Varo ja Alejandro Jodorowsky. Carringtonin kirjallinen tuotanto käsittää romaanin *Kuulotorvi (The Hearing Trumpet, 1976)*, kaksi novellikokoelmaa ja muistelmat henkisestä romahduksesta otsikolla *Down Below*. Sekä *Down Below* että *The Milk of Dreams*, kuvitettu

kertomuskokoelma, jonka Carrington kirjoitti alun perin omille lapsilleen, on saatavissa New York Review of Booksin laitoksina.

KIRJAN JÄLKISANAT KIRJOITTANUT KIRJAILIJA OLGA TOKARCZUK on julkaissut yhdeksän romaania ja neljä novellikokoelmaa, ja hänen teoksiaan on käännetty 37 eri kielelle. Romaani *Vaeltajat* sai Booker-palkinnon 2018, ja samana vuonna 2018 Tokarczukille myönnettiin myös Nobelin kirjallisuuspalkinto.

KUN CARMELLA antoi minulle lahjaksi kuulotorven, hän ehkä jo aavisteli mihin se johtaa. Carmella ei ole pohjimmiltaan pahansuopa, hänellä vain on omalaatuinen huumorintaju. Kuulotorvi oli ehdottomasti hieno esine lajissaan, vaikka ei ollutkaan kovin nykyaikainen. Se oli kuitenkin poikkeuksellisen kaunis: se oli koristeltu hopea- ja helmiäiskuvioilla ja se kaareutui komeasti kuin biisonin sarvi. Esteettisesti miellyttävä ulkomuoto ei ollut esineen ainoa ominaisuus; kuulotorvi vahvisti äänet niin hyvin, että tavallinen keskustelu kuului mainiosti myös minun korviini.

Tässä kohden täytyy sanoa, ettei vanhuus ole pilannut kaikkia aistejani. Näköni on yhä erinomainen, joskin käytän luku-laseja kun luen, mitä en tee juuri koskaan. Toki reumatismi on painanut minut hieman kumaraan. Se ei kuitenkaan estä minua käymästä kävelyllä kun sää on leuto eikä lakaisemasta huonettani kerran viikossa, nimittäin torstaisin – siinäpä mainio liikuntamuoto, yhtäikaa sekä tarpeellinen että kohottava. Lisättäköön, että katson yhä olevani yhteiskunnan hyödyllinen jäsen ja kykenen tilaisuuden tullen olemaan myös miellyttävää ja hauskaa seuraa. Hampaita minulla ei ole, enkä ole koskaan kyennyt käyttämään tekohampaita, mutta siitä ei ole minulle pienintäkään haittaa. Minun ei ole tarpeen purra ketään, ja saatavilla on monenlaisia pehmeitä ruokia, helposti hankittavia ja helposti sulavia. Vaatimattoman ruokavalioni perustana ovat soseutetut kasvikset, suklaa ja lämpimään veteen kastettu leipä. En syö lihaa, sillä minusta on väärin riistää henki eläimiltä, kun liha on muutenkin niin sitkeää pureskeltavaksi.

Olen nyt yhdeksänkymmentäkaksivuotias; viimeiset noin viisitoista vuotta olen asunut yhdessä poikani perheen kanssa. Talomme sijaitsee lähiöalueella, ja Englannissa sitä kutsuttai-siin paritaloksi, johon kuuluu pieni puutarha. En tiedä miksi sitä täällä kutsutaan, mutta varmaan luonnehdinta olisi espan-jankielinen vastine fraasille ”tilava residenssi puistoinen”. Se ei pidä paikkaansa, talo ei ole tilava, se on ahdas, eikä lähistöllä ole mitään edes etäisesti puistoa muistuttavaa. Meillä on kui-tenkin mukava takapiha, jossa minulla on seurana kaksi kis-saani, kana, kotiapulainen ja apulaisen kaksi lasta, kärpäsparvi ja maguey-niminen agaavekasvi.

Huoneestani pääsee suoraan tälle mukavalle takapihalle, mikä on kätevää kun ei tarvitse kavuta portaita – avaan vain oven ja saan nauttia yötaivaan tähdistä tai aamuauringon paisteesta, ja se onkin ainut auringonpaiste jota minä siedän. Kotiapulainen, Rosina, on intiaani; hänellä on yrmeä luonne, ja hän tuntuu ylimalkaan asettuneen koko muuta ihmiskuntaa vastaan. En usko, että hän laskee minua ihmiseksi, joten meillä on ihan kohtalaiset välit. Maguey-kasvi, karpäset ja minä, me kuulumme kaikki takapihalle, me olemme osa maisemaa ja siinä ominaisuudessa hän meidät hyväksyy. Kissat ovat tyk-känään toinen juttu. Niiden yksilöllinen luonne saa Rosinan hänen mielialastaan riippuen milloin riemun, milloin raivon valtaan. Hän puhuu kissoille, toisin kuin lapsilleen, heille hän ei puhu ollenkaan; tosin luulen, että hän omalla tavallaan pitää myös heistä.

En ole ikinä ymmärtänyt tätä maata, ja nyt olen alkanut pelätä, etten enää koskaan pääse takaisin pohjoiseen, täältä pois. Mutta toivosta ei pidä luopua, ihmeitä voi tapahtua ja usein tapahtuukin. Moni ajattelee, että viisikymmentä vuotta on pitkä aika visiitille johonkin maahan, onhan se usein yli puolet ihmisen iästä. Minulle viisikymmentä vuotta on vain ajanjakso, jonka olen joutunut viettämään paikassa jossa en lainkaan tah-toisi olla. Viimeiset neljäkymmentäviisi vuotta olen yrittänyt päästä pois. Jostain syystä en vain ole pystynyt, jokin ankara taika on varmaan kahlinnut minut tähän maahan. Joskus

tulevaisuudessa ehkä ymmärrän, miksi olen viipynyt täällä näin pitkään – sitten kun saan kaikessa rauhassa ihailla poroja ja lunta, kirsikkapuita, kukkaniittyjä ja rastaan liverrystä.

Näiden haaveiden keskipisteenä ei aina ole Englanti. En oikeastaan erityisemmin välittäisi asettua Englantiin, mutta Lontoossa minun täytyy käydä, katsomassa äitiäni – äiti alkaa olla vanha, joskin hänen terveytensä on erinomainen. Satakymmenen vuotta ei ole vielä ikä eikä mikään, ainakaan raamatullisesta näkökulmasta. Margrave, äidin kamaripalvelija, joka lähettää minulle postikortteja Buckinghamin palatsista, kirjoittaa että äiti on edelleen sangen vireä pyörätuolissaan – vaikka en kyllä tajua kuinka joku voi olla vireä pyörätuolissa. Margraven mukaan äiti on umpisokea, mutta hänellä ei ole partaa – varmaan viittaus minusta otettuun valokuvaan, jonka lähetin hänelle viime vuonna joululahjaksi.

Minulla todellakin on lyhyt, harmaa parta, jota sovinnaiset ihmiset saattavat pitää vastenmielisenä. Omasta mielestäni se on sangen tyylikäs.

Englanti hoituisi muutamassa viikossa, ja sen jälkeen voisin toteuttaa elinikäisen haaveeni ja matkustaa Lappiin, ajamaan koiravaljakolla, pörröturkkisten koirien vetämällä valjakolla.

No niin, eksyin asiasta – enkä halua kenenkään luulevan, että ajatukseni harhailevat, tai toki ne harhailevat, mutta eivät koskaan pitemmälle kuin tahdon.

Minä siis asun poikani Galahadin luona, enimmäkseen takapihalla.

Galahadilla on kohtalaisen suuri perhe, eikä hän ole missään tapauksessa rikas. Hän elää pienellä palkalla, jota lähetystö maksaa työntekijöilleen, niille jotka eivät ole varsinaisia lähettiläitä. (Lähettiläät, niin olen kuullut, saavat hallituksesta parempaa palkkaa.) Galahad on naimisissa sementtitehtaan johtajan tyttären kanssa. Vaimon nimi on Muriel, ja hänen molemmat vanhempansa ovat englantilaisia. Murielin viidestä lapsesta nuorin asuu yhä kotona. Kyseinen poika, Robert, on kaksikymmentäviisi eikä ole vielä mennyt naimisiin. Robert ei ole miellyttävä henkilö; hän kohteli kissoja

kaltoin jo pikkupoikana. Lisäksi hän liikkuu moottoripyörällä ja hommasi taloon television. Siitä lähtien minun vierailuni residenssin julkisivun puoleiseen osaan ovat käyneet yhä harvinaisemmiksi. Jos nykyään joskus ilmestynkin sinne, niin korkeintaan jonkinlaisena kummituksena. Se tuntuu olevan helpotus muulle perheelle, olen nimittäin alkanut harrastaa epäsovinnaisia pöytätapoja. Iän myötä ihminen ei enää jaksa piitata muiden yliherkkyyksistä. Vielä nelikymmenvuotiaana minä en olisi esimerkiksi tohtinut syödä appelsiineja täydessä raitiovaunussa tai bussissa, mutta nykyään söisin niitä estoitta, nauttisin punastelematta vaikka kokonaisen aterian julkisessa kulkuvälineessä ja huuhtoisin ruuan alas portviinillä, jota silloin tällöin naukkailen kun haluan nautiskella.

Yritän joka tapauksessa olla hyödyksi ja autan keittiössä; se sijaitsee aivan oman huoneeni vieressä. Kuorin vihanneksia, ruokin kanoja ja, kuten jo mainitsin, toimitan muita voimaa vaativia tehtäviä, kuten huoneeni lakaisemisen torstaisin. En aiheuta vaivaa, ja huolehdin henkilökohtaisesta hygieniastani ilman muiden apua.

Jokainen uusi viikko tuo tullessaan pieniä iloja: iltaisin selkeällä säällä taivaan, tähdet ja tietenkin kuun sen eri vaiheissa. Maanantaisin, jos on leutoa, kävelen parin korttelin matkan katsomaan ystävääni Carmellaa. Hän asuu hyvin pienessä mökissä yhdessä siskontyttönsä kanssa, joka leipoo kakkuja ruotsalaisessa teehuoneessa, vaikka onkin espanjalainen. Carmella viettää sangen miellyttävää elämää, ja hän on äärimmäisen intellektuelli. Hän lukee kirjoja tyylikäs lornjetti silmillään eikä höpise itsekseen juuri koskaan, toisin kuin minä. Lisäksi hän neuloo oivallisia villapuseroita, mutta kaikkein eniten hän nauttii kirjeiden kirjoittamisesta. Carmella kirjoittaa ympäri maailman ihmisille, joita hän ei ole koskaan tavannut, ja panee allekirjoitukseksi vaikka minkälaisia romanttisia nimiä, ei koskaan omaansa. Carmella paheksuu nimettömiä kirjeitä, ja ne olisivat sitä paitsi epäkäytännöllisiä, sillä kuka voi vastata kirjeeseen, josta puuttuu lähettäjän allekirjoitus? Hänen suurtenmoiset, sirolla käsialalla kirjoitetut kirjeensä suhahtelevat

matkaan taivaiden tietä, lentopostitse. Kukaan ei koskaan vastaa. Siinä ilmenee ihmiskunnan todella käsittämätön piirre: kellään ei ole ikinä aikaa mihinkään.

Eräänä kauniina maanantaiaamuna menin tapani mukaan katsomaan Carmellaa, joka jo odottikin minua ovella. Huomasin oitis, että hän oli poissa tolaltaan, sillä hän oli unohthanut panna peruukin päähänsä. Carmella on kalju. Normaalisti hän ei astuisi jalallaan ulos ilman peruukkia, hän on näet sangen turhamainen, ja hänen punainen peruukkinsa on ikään kuin majesteettillinen kunnianosoitus hänen kauan sitten kadonneelle hiuskuontalolleen, joka oli lähes yhtä punainen kuin peruukki, sikäli kuin oikein muistan. Tänä kyseisenä maanantaiaamuna Carmellalla ei ollut totunnaista hiuskruunuaan, ja lisäksi hän oli kiihdyksissään ja mutisi jotain itsekseen, mikä ei ole lainkaan hänen tapaistaan. Minulla oli hänelle tuomisina muna, jonka kana oli muninut samana aamuna, mutta se tipahti maahan, kun Carmella tarrasi käsi-varteeni. Se oli sääli, sillä muna oli nyt auttamatta rikki.

”Marian, minä olen odottanut sinua, olet kaksikymmentä minuuttia myöhässä”, Carmella sanoi kiinnittämättä pienintäkään huomiota särkyneeseen munaan. ”Vielä jonakin päivänä käy niin, että et muista tulla ollenkaan.” Hänen äänensä oli hentoa kimitystä, ja suurin piirtein noin hän kai sanoi – vaikka minähän en kuullut sanaakaan. Hän veti minut ovesta sisälle, ja vasta useiden selitysyritysten jälkeen ymmärsin, että hänellä oli minulle lahja. ”Lahja, lahja, lahja.” Carmella on antanut minulle lahjoja monet kerrat. Joskus ne ovat neulottuja, joskus syötäviä – mutta koskaan en ollut nähnyt häntä yhtä kiihtyneenä kuin nyt. Kun hän kääri kuulotorven esiin paketista, en alkuun ymmärtänyt oliko se tarkoitettu syömistä vai juomista varten vai pelkästään koristeeksi. Elehdittyään pitkään ja selittämättömästi hän painoi sen lopulta korvalleni, ja ääni, joka oli ennen kuulostanut hennolta kimitykseltä, jyrisi nyt päässäni kuin vihaisen sonninin mylvintä. ”Marian, kuuletko mitä sanon?”

Kuulin totisesti, ja se oli kauhistuttavaa.

”Marian, kuuletko mitä sanon?”

Nyökkäsin mykistyneenä – äänen hirmuinen pauhu oli pahempaa kuin Robertin moottoripyörän pärinä.

”Tämä mahtava torvi muuttaa sinun koko elämäsi.”

Lopulta sanoin: ”Älä herran tähden huuda, se käy hermoille.”

”Suoranainen ihme!” Carmella sanoi yhä kiihdyksissään, ja jatkoi sitten hiljempaa: ”Sinun koko elämäsi muuttuu.”

Kävimme istumaan ja imeskelimme violetinvärisiä kurkkupastilleja, joista Carmella pitää, koska ne raikastavat hengityksen. Olen vähitellen alkanut tottua niiden melko inhaan makuun ja oppinut pitämään niistä siksi, että olen niin kiintynyt Carmellaan. Pohdiskelimme torven vallankumouksellisia mahdollisuuksia.

”Nyt sinä kykenet kaikessa rauhassa kuuntelemaan kaunista musiikkia ja älykästä keskustelua, mutta lisäksi pystyt sala-kuuntelemaan mitä perheesi sinusta puhuu, ja siitä sinulle on taatusti suurta hupia.” Carmella oli imeksinyt kurkkupastillin loppuun ja sytyttänyt pienen, mustan sikarin, joita hänellä on erikoistilanteiden varalle. ”Sinun pitää tietenkin pitää torvi visusti piilossa, muuten ne saattavat ottaa sen sinulta pois, jos eivät halua että kuulet mitä ne puhuvat.”

”Miksi ne tahtoisivat salata minulta jotakin?” kysyin ja muistin Carmellan parantumattoman viehtymyksen teatraalisuuteen. ”Ei minusta ole niille mitään vaivaa, eivätkä ne juuri koskaan edes näe minua.”

”Ei voi tietää”, Carmella sanoi. ”Kaikki, jotka ovat alle seitsemänkymmenen mutta yli seitsemän, ovat erittäin epäluotettavia, mikäli eivät ole kissoja. Liian varovainen ei voi olla. Sitä paitsi: ajattele miten riemastuttavaa on kuunnella muiden puheita, kun ne luulevat, että et kuule.”

”Torvea on vaikea olla huomaamatta”, sanoin epäillen. ”Se on varmaan biisonin sarvi, ja biisonit ovat valtavan kokoisia eläimiä.”

”Et tietenkään saa antaa niiden nähdä, että käytät sitä, sinun pitää piiloutua ja kuunnella muita salaa.” Sitä en ollut tullut ajatelleeksi, ja tajusin että mahdollisuuksia oli loputtomiin.

”Voi, Carmella, tämä oli kiltisti tehty, ja torven helmiäisko-ristelu on todella kaunis, vaikuttaa Jaakko I:n tyyliseltä.”

”Nyt voit lisäksi kuunnella tuoreimman kirjeeni – en ole vielä lähettänyt sitä, koska halusin ensin lukea sen sinulle. Tuotteliaisuuteni on kasvanut siitä lähtien, kun varastin konsulaatista Pariisiin puhelinluettelon. Sinulla ei ole aavistustakaan, kuinka kauniita nimiä pariisilaisilla on. Tämän kirjeen vastaanottaja on Monsieur Belvedere Oise Noisis, rue de la Rechte Potin, Paris Ile. Soinnukkaampaa et voisi keksiä vaikka kuinka yrittäisit. Näen hänet sieluni silmin: hauras, vanha herrasmies, yhä elegantti, intohimona trooppiset sienet, joita hän kasvattaa empiretyylisessä vaatekaapissa. Hän käyttää kirjail-
tuja liivejä, ja matkustaessaan hänellä on violetit matkalaukut.”

”Kuule Carmella – joskus tulee mieleen että voisit saada vastauksen, jos et pakottaisi oman mielikuvituksesi muottiin ihmisiä, joita et ole ikinä edes tavannut. Nimenä Monsieur Belvedere Oise Noisis on epäilemättä oikein miellyttävä, mutta entä jos Monsieur onkin lihava ja keräilee pajukoreja? Entä jos hän ei lainkaan matkustele eikä omista matkalaukkuja, tai entä jos hän on nuorukainen, joka kaipaa merille? Minusta sinun pitäisi olla realistisempi.”

”Sinulla Marian on joskus sangen negatiivinen asenne, ja vaikka tiedänkin, että olet sisimmässäsi hyväsydäminen, se ei ole mikään peruste väitteelle, että Monsieur Oise Noisis har-
rastaisi jotain niin alkeellista kuin pajukorien keräily. Hän on hauras mutta peloton, ja aionkin lähettää hänelle sienten itiöitä rikastaakseni hänen Himalajalta tilaamiensa lajien valikoimaa.” Tähän ei ollut mitään lisättävää, joten Carmella luki kirjeensä. Siinä hän oli olevinaan kuuluisa perulainen vuoris-
tokiipeilijä, joka oli menettänyt toisen kätensä yrittäessään pelastaa jyrkänteen reunalle satimeen jäänyttä harmaakarhun pentua. Äitikarhu oli epäystävällisesti puraissut häneltä käsi-
varren poikki. Esittelyn jälkeen Carmella kertoi yhtä ja toista korkeiden paikkojen sienistöstä ja lupasi lähettää siitä näyt-
teitä. Minusta hän piti liian useaa seikkaa itsestään selvänä.

Oli jo melkein lounasaika, kun lähdin Carmellan luota.

Kannoin salaperäistä pakettiani hartiahuivin alla ja kävelin hyvin hitaasti säästääkseni energiaa. Siinä vaiheessa olin valtavasti innoissani, ja olin jo melkein unohtanut, että lounaaksi olisi tomaattikeittoa. Olen aina pitänyt säilötystä tomaattikeitosta, meillä ei ole sitä kovin usein.

Lievän hilpeyden vallassa sain päähäni marssia sisään etuovesta sen sijaan, että olisin mennyt takakautta niin kuin yleensä. Elättelin ajatusta, että varastaisin Murielilta pari suklaakonvehtia, joita hän pitää piilossa kirjahyllyn takana. Muriel on äärimmäisen sita makeisistaan – hän ei olisi niin lihava, jos olisi anteliaampi. Tiesin, että hän oli lähtenyt kaupunkiin ostamaan irtopäällisiä peittääkseen nojatuolien rasvatahrat. Itse henkilökohtaisesti en pidä irtopäällisistä vaan suosin pestäviä rottinkikalusteita; ne eivät ole likaisina yhtä ankeita kuin kangasverhoilu. Harmi kyllä Robert oli olohuoneessa tarjoilemassa cocktaileja kahdelle ystävälleen. Nuorukaiset tuijottivat minua mutta käänsivät kiireesti katseensa, kun aloin kertoa, että olin käynyt kävelyllä niin kuin aina maanantaisin. Koska minulla ei ole hampaita, artikulaationi ei ole enää yhtä selkeä kuin ennen. Yksinpuheluni ei ehtinyt jatkua kovinkaan pitkään, kun Robert tarttui minua kovakouraisesti käsivarresta ja paiskasi minut käytävään, josta mennään keittiöön. Robert oli silminnähden vihainen. Niin kuin Carmella sanoo: ei pidä luottaa kehenkään, joka on alle seitsemänkymmenen mutta yli seitsemän.

Kuten tavallista, söin lounaan keittiössä ja menin sitten omaan huoneeseeni kampaamaan Marmeenia ja Tchatchaa, kissojani. Kampaan ne päivittäin pitääkseni niiden pitkän turkin kauniina ja kiiltävänä, ja kampoihiin takertuneet karvat kerään Carmellalle, joka on luvannut neuloa niistä villatakin, kun karvaa on tarpeeksi. Minulla on jo kaksi hillopurkillista täynnä ihanaa, pehmoista kissankarvaa. Tämä on minusta miellyttävä ja taloudellinen keino hankkia lämpimiä vaatteita talveksi. Carmellan mielestä hihatonta villatakkia on käytännöllinen pukine kylmällä säällä. Näiden kahden hillopurkin täyttämiseen on mennyt neljä vuotta, joten saattaa olla, että kuluu aikaa, ennen kuin villaa on riittävästi kokonaiseen vaatekappaleeseen. Sekaan

voisi kyllä kutoa hiukan laamanvillaa, mutta Carmellan mielestä se olisi huijausta. Rosinan serkku toi minulle kerran lahjaksi yksinkertaisen, intiaanien käyttämän rukin. Olen kokeillut sitä tähteeksi jääneeseen puuvillaan ja kehrännyt hyödyllisiä kelpo köysiä. Kun minulla lopulta on tarpeeksi kissanvillaa, olen varmasti oppinut kehräämään ohutta lankaa. Siinä riittää puuhaa, ja täytyy myöntää, että olisin kohtalaisen tyytyväinen elämäni, ellen kaipaisi niin kovasti pohjoiseen. Sanotaan, että täältäkin voi nähdä Pohjantähden ja ettei se koskaan liiku. En ole koskaan onnistunut löytämään sitä. Carmellalla on planisfääri, mutta emme ole keksineet miten sitä käytetään eikä ole juuri ketään, jolta näissä asioissa voisi kysyä neuvoa.

Kun olin pannut kuulutorven visusti piiloon, ryhdyin ilta-päivän puuhiini.

Punainen kana näytti siltä, että se aikoisi munia sänkyyni toisenkin munan, ja Marmeen vastusti häntänsä kampaamista, niin kuin aina. Olin pudota tuolilta, kun Galahad ilmestyi äkkiarvaamatta ovelle. Edellisen kerran poikani kävi katso-massa minua, kun talon vesisäiliö oli haljennut ja hän tuli putkimiehen kanssa huoneeseeni. Nyt hän seisoi ovensuussa ja heilutteli huuliaan. Yritti kaiketi sanoa jotakin.

Sitten hän pani piirongin päälle pullollisen portviiniä, heilut-teli taas huuliaan ja lähti. Galahadin ällistyttävä käytös sai minut vajoamaan mietteisiini iltaan asti. En keksinyt minkäänlaista selitystä hänen käynnilleen. Ei ollut syntymäpäiväni, eikä hän sitä paitsi ikinä antanut minulle syntymäpäivälahjoja. Säätilasta päätellen ei liioin ollut joulu. Miksi ihmeessä hän oli tehnyt näin ylenpalttisen poikkeuksen piintyneisiin tapoihinsa?

Tuolloin en käsittääkseni tulkinnut tapausta mitenkään pahaenteiseksi, olin vain utelias ja yllättynyt. Jos minulla olisi ollut havaintopsykologisia lahjoja niin kuin Carmellalla, olisin ehkä osannut jo olla varuillani. Mutta vaikka olisinkin aavistanut mitä tuleman piti, en olisi voinut tehdä muuta kuin odottaa.

Huomattava osa elämästäni on kulunut odotellessa, useim-
miten täysin turhaan. En ole viime aikoina juuri harras-
tanut johdonmukaista ajattelua, mutta silloin laadin oikein

toimintasuunnitelman. Halusin saada selville, mitä motiiveja kätkeytyi Galahadin yllättävän ystävällisyyden taustalle. Toki hänellä on normaalit inhimilliset tunteet, mutta ystävällisyys elottomia olentoja kohtaan on hänestä ajan haaskausta. Hän saattaa olla oikeassa – tosin maguey-kasvikin vaikuttaa minusta elävältä, joten voin kaiketi väittää, että myös minä olen elossa.

Illan mittaan päivällisaika meni ohi ja odottelin, että Rosina vetäytyisi yöpuulle; sitten otin kuulotorven varovasti esiin, lähdin huoneestani ja piilouduin olohuoneen ja keittiön väliseen pimeään käytävään. Olohuoneen ovi oli aina auki, joten saatoin esteettä tarkastella näkymää perhe-elämästä. Galahad istui vastapäätä Murielia lähellä takkaa, jossa oli sähköpuita. Valkea oli nyt sammuksissa, sillä sää ei ollut kovin kolea. Robert istui kapealla sohvalla ja repi päivän sanomalehteä liuskoiksi. Uudet irtopäälliset oli levitetty tunnollisesti nojatuolien ja sohvan suojaksi. Päällisten väri oli tumma beige, ja reunoissa oli hapset – kaiketi ne olivat käytännölliset ja helpot pestä. Perheeni kolme jäsentä olivat uppoutuneet jonkinlaiseen keskusteluun.

”Vaikka se ei toistuisikaan, tilanne on sietämätön”, sanoi Robert, niin kovaa että kuulotorveni värisi. ”En uskalla enää ikinä kutsua ystäviäni tänne.”

”Luulin että asia on jo päätetty”, Galahad sanoi. ”Turha enää kohkata, kun on kerran sovittu, että hän pärjää paremmin hoitokodissa.”

”Sinä teet päätökset aina parikymmentä vuotta liian myöhään”, Muriel sanoi. ”Äidistäsi on ollut pelkkää riesaa jo viimeiset kaksikymmentä vuotta, mutta sinä olet ollut itsepäinen ja saamaton ja antanut hänen viipyä täällä meidän vaivoinamme – vain omien hellien tunteidesi tähden.”

”Muriel, tuo ei ole reilua”, Galahad sanoi vaisusti. ”Tiedät hyvin, ettei meillä ole ollut varaa sijoittaa häntä laitokseen ennen Charlesin kuolemaa.”

”Yhteiskunta järjestää laitoshoidon vanhoille ja vaivaisille”, Muriel tiuskaisi. ”Hänet olisi pitänyt viedä hoitoon jo ajat sitten.”

”Nyt ei olla Englannissa”, Galahad sanoi. ”Täköläiset laitokset eivät ole soveliaita ihmisolennoille.”

”Meidän isoäitiä”, Robert sanoi, ”voi tuskin sanoa ihmisolennoksi. Se on kuolaava kasa lahoavaa lihaa.”

”Robert”, Galahad sanoi ponnettomasti, ”nyt ihan totta Robert.”

”Minä olen saanut tarpeekseni”, Robert sanoi. ”Kutsun meille porukkaa aivan normaalisti juttelemaan ja ottamaan pari lasillista, ja sitten tämä Glamisin linnan hirviö marssii keskellä kirkasta päivää mongertamaan ties mitä, kunnes minun on pakko heittää se ulos. Tietysti hellävaroen.”

”Muista Galahad”, Muriel lisäsi, ”että vanhuksilla ei ole tunteita samalla lailla kuin sinulla tai minulla. Äitisi olisi paljon tyytyväisempi laitoksessa, missä on koulutettua henkilökuntaa pitämässä hänestä huolta. Nykyään laitokset ovat erittäin hyvin organisoituja. Sitä Santa Brigidan paikkaa, josta kerroin, pyörittää Valon Lähteen veljeskunta, ja rahoittajana on huomattava amerikkalainen aamiaismurojen valmistaja (Bouncing Breakfast Cereals Company). Toiminta on järjestetty tehokkaasti, ja hinta on kohtalaisen edullinen.”

”Niin, muistan että kerroit”, sanoi Galahad, jota koko keskustelu selvästi kyllästytti. ”Myönnetään, että se vaikuttaa sopivalta paikalta äidille, hänestä varmaan pidetään siellä hyvää huolta.”

”No milloin lähetetään mamma matkoihinsa?” Robert kysyi. ”Voisin tehdä siitä huoneesta moottoripyörän korjauspajan.”

”Ei tässä niin kova kiire ole”, Galahad sanoi. ”Hänelle täytyy ensin kertoa.”

”Kertoa?” Muriel toisti hämmästyneenä. ”Mummolla ei ole mitään käsitystä nykyisestäkään olinpaikasta, tuskin se edes huomaa muutosta.”

”Saattaa huomatakin”, Galahad sanoi. ”On vaikea tietää, kuinka paljon hän asioista ymmärtää.”

”Sinun äitisi”, Muriel vastasi, ”on seniili. Mitä pikemmin sen hyväksyt, sen parempi.”

Otin hetkeksi kuulotorven pois korvaltani, osittain siksi, että käsivarttani särki. Seniili? Varmaan ne olivat oikeassa – mutta mitä tarkoittaa seniili?

Painoin kuulotorven toiselle korvalleni. ”Sen kuuluisi olla kuollut”, Robert sanoi. ”Siinä iässä ihmisen on parasta olla kuollut.”

Kun makasin taas omassa sängyssäni, omassa villaisessa yöpaidassani, huomasin täriseväni kuin horkassa, kuin vieraan ihmisen nahoissa. Ensimmäisenä mieleeni nousi hirvittävä ajatus, joka toistui toistumistaan: ”Kissat, mitä tapahtuu kissoille? ja sitten Carmella, entä Carmella maanantaisin, entä punainen kana? ja miksi ne luulevat tietävänsä, että ihmisen on parasta olla kuollut? kuinka ihmeessä ne voivat sen tietää? ja oi Rakas Venus (minä rukoilin aina Venusta, se on tähtenä niin loistava ja helposti tunnistettava), mikä on Valon Lähteen veljeskunta? kuulostaa kammottavammalta kuin itse kuolema, veljeskunta jolla on hallussaan synkeä tieto muiden ihmisten parhaasta ja raudanluja pyrkimys sen toteuttamiseen, tahtoivat he itse sitä tai eivät. Oi Venus, mistä hyvästä minä olen tämän ansainnut? entä kissat, kuinka käy Marmeenin ja Tchatchan? En saa koskaan kehrätä niiden villoista lankaa villatakkiin, vanhoja luitani lämmittämään, en saa koskaan käyttää kissanvillatakkia, joudun luultavasti pitämään jotain univormua, elämään ilman punaista kanaa, joka munii joka päivä sänkyyni.”

Näiden hirvittävien näkyjen ja ajatusten riivaamana vajosin pikemminkin katalepsiaan kuin uneen.

Seuraavana päivänä kävin tietenkin kertomassa karmeat uutiset Carmellalle. Otin kuulotorven mukaan, sillä kaipasin neuvoja.

”On aikoja”, Carmella sanoi, ”jolloin olen selvänäkijä. Kun näin kirpputorilla sen kuulotorven, sanoin itselleni: ’tuo on juuri se mitä Marian tarvitsee’. Oli pakko ostaa se heti paikalla, minulla oli ennakkoaavistus. Kauheaa kuulla mitä kerroit, nyt täytyy laatia suunnitelma.”

”Miltä sinusta kuulostaa Valon Lähteen veljeskunta?” kysyin. ”Minua se kammottaa.”

”Valon Lähteen veljeskunta”, Carmella sanoi, ”on ilman muuta jotakin pohjattoman iljettävää. Tuskin ne sentään jauhavat vanhoja naisia aamiaismuroiksi – mutta jotakin moraalisesti iljettävää siinä on. Kuulostaa kaiken kaikkiaan hirveältä. Täytyy keksiä miten pelastan sinut Valon Lähteen kidasta.” Tämä oli hänestä huvittavaa, en kyllä käsittä miksi, ja hän nauuraa hörötti, vaikka näki selvästi, että olin täysin poissa tolaltani.

”Sinne ei varmaan saa viedä kissoja, vai mitä luulet?”

”Ei kissoja”, Carmella sanoi. ”Laitoksissa ei ylimalkaan saa tykätä mistään. Sellaiseen ei ole aikaa.”

”Mitä minä nyt teen?” kysyin. ”Olisi sääli tehdä itsemurha nyt, kun olen elänyt vasta yhdeksänkymmentäkaksi vuotta, enkä ole vielä ymmärtänyt mistään mitään.”

”Voisit paeta Lappiin”, Carmella sanoi. ”Voitaisiin neuloa sinulle teltta valmiiksi täällä, niin et joutuisi ostamaan sellaista kun pääset perille.”

”Minulla ei ole rahaa, en pääse ikinä Lappiin ilman rahaa.”

”Raha on varsinainen päänsärky”, Carmella sanoi. ”Jos minulla olisi rahaa, antaisin sinullekin, ja matkalla Lappiin voitaisiin lomailla Rivieralla. Voitaisiin pelata uhkapelejä.”

Edes Carmella ei osannut antaa käytännön neuvoja.

Talot ovat oikeastaan kehoja. Me rakennamme itsemme seinin, katoen ja esinein, samaan tapaan kuin meitä yhdistävät maksa, luusto, lihaksisto ja verenkiertojärjestelmä. Minä en ole mikään kaunotar, sen absoluuttisen totuuden todistamiseen ei tarvita peiliä. Siitä huolimatta takerrun kuin kuoleva tähän riutuneeseen rankaan, ikään kuin se olisi itsensä Venuksen hehkeä olemus. Tämä pätee myös takapihaan ja siihen pieneen huoneeseen, jossa tuolloin asuin, omaan kehooni, kissoihin ja punaiseen kanaan, koko olemukseeni, kaikki osana omaa, verkkaisesti soljuvaa verenkiertoani. Joutuminen eroon näistä tutuista ja rakkaista, kyllä, rakkaista paikoista olisi ”Kuolema ja totisesti, totisesti Kuolema” niin kuin vanhassa värssyssä sanotaan. Mikään ei lievittänyt sydämeeni uponnutta neulanpistoa, perässään pitkä vanhan veren lanka. Entä sitten Lappi ja pörröinen koiravaljakko? Sekin olisi varmasti pisteliäs

loukkaus tarkkaan vaalittuja sovinnastapoja kohtaan, mutta tykkänään toisenlainen kuin vanhoille, raihnaisille naisille tar-
koitettu laitos.

”Jos sinut teljetään lukkojen taakse kymmenenteen ker-
rokseen”, Carmella sanoi ja sytytti sikarin, ”voit käyttää niitä
punomiasi köysiä ja paeta. Minä odotan ikkunan alla, minulla
on konepistooli ja auto – siis vuokra-auto, tuskin se on turhan
kallis tunniksi tai pariksi.”

”Mistä sinä konepistoolin saisit?” kysyin; ajatus, että Carmel-
lalla olisi tappava ase, tuntui kiehtovalta. ”Ja miten sellainen toi-
mii? Me emme ole tajunneet edes planisfäärin toimintaperiaatetta.
Konepistoolit ovat varmaan paljon monimutkaisempia.”

”Konepistoolit”, Carmella sanoi, ”ovat itse yksinkertaisuus.
Ne ahdetaan täyteen ammuksia, ja sitten vedetään liipaisimesta.
Älyllisiä toimenpiteitä ei tarvita, eikä aseilla tarvitse varsinaisesti
osua mihinkään. Laukauksen ääni tekee ihmisiin vaikutuksen,
he uskovat että jokainen, jolla on konepistooli, on vaarallinen.”

”Sinä voisit kyllä olla vaarallinen”, vastasin hätääntyneenä.
”Entä jos osut vahingossa minuun?”

”Vetäisin liipaisimesta vain äärimmäisessä hätässä. Jos ne
usuttaisivat poliisikoirat meidän kimppuumme, olisi pakko
ampua. Kokonainen koiralauma on kookas kohde – ei ole vai-
kea osua neljäänkymmeneen koiraan kolmen metrin etäisyy-
deltä. Ja kyllä minä sinut vihaista poliisikoirasta erotan.”

En ollut täysin tyytyväinen Carmellan järkeilyyn. ”Entä jos
yksi ainoa poliisikoira jahtaisi minua – samaa kehää ympäri ja
ympäri? Voisit helposti osua koiran sijasta minuun.”

”Sinä”, Carmella totesi ja puhkoi ilmaa sikarillaan, ”olisit
laskeutumassa kymmenennestä kerroksesta niiden köysiesi
varassa. Koirat hyökkäisivät minun kimppuuni, eivät sinun.”

”No jaa”, sanoin, vieläkin epäröiden, ”kun olisimme päässeet
pois vankilan ulkoilupihalta (oletin että siellä olisi korkeiden
muurien ympäröimä ulkoilupiha), jolla viruu kuolleita poliisi-
koiria, mitä me sitten tekisimme ja minne menisimme?”

”Joukon jatkeeksi johonkin kalliiseen merenrantahotel-
liin, missä salakuuntelisimme puhelinlinjoja ja saisimme

hevoskilpailujen voittajat selville, ennen kuin vedonvälittäjät ehtivät maksaa osuuksia.”

Carmellan ajatus oli lähtenyt rönsyilemään. Yritin palauttaa hänet alkuperäiseen keskustelunaiheeseen.

”Sinähän sanoit, ettei laitoksissa suvaita eläimiä. Kyllä kai ne neljäkymmentä poliisikoiraa ovat eläimiä?”

”Poliisikoirat eivät ole varsinaisesti eläimiä. Poliisikoirat ovat kieroutuneita eläimiä, vailla eläimen mentaliteettia. Poliisimiehet eivät ole ihmisiä, joten kuinka poliisikoirat voisivat olla eläimiä?”

Mitäpä siihen olisi vastannut. Carmellan olisi pitänyt ryhtyä juristiksi, niin loistavasti hän pärjäsi kimuranteissa väittelyissä.

”Yhtä hyvin voisi sanoa, että skotlanninpaimenkoirat ovat kieroutuneita lampaita”, minä lopulta sanoin. ”Jos kerran laitoksessa on niin monta koiraa, en käsitä mitä haittaa olisi parista kissasta.”

”Ajattele nyt kissojen elämää alituisessa pelossa neljäkymmenen verenhimoisen poliisikoiran keskellä.”

Carmella tuijotti suoraan eteensä ahdistunut ilme kasvoiltaan. ”Niiden hermojärjestelmä ei kestäisi sellaisen tilanteen paineita.” Kuten tavallista, hän oli tietysti oikeassa.

Musertavan epätoivon vallassa köpöttelin takaisin kotiin. Minulle tulisi valtavan ikävä Carmellaa, hänen virkistäviä neuvojaan, mustia sikareita ja violetteja, vinoneliön muotoisia kurkkupastilleja. Laitoksessa minut luultavasti pakotettaisiin imeskelemään vitamiineja. Vitamiineja, poliisikoiria, harmaita muureja, konepistooleja. En pystynyt ajattelemaan johdonmukaisesti, tilanteen kauhistuttavuus velloi päässäni sotkuisena vyyhtinä ja aiheutti kivistystä, niin kuin pääni olisi tupaten täynnä piikikästä merilevää.

Tottumuksen voima – pikemmin kuin omat voimani – kuljetti minut kotiin ja pani istumaan takapihalle. Kumma kyllä olin Englannissa ja oli sunnuntai-iltapäivä. Istuin kirja kädessä kivisellä penkillä syreenipensaan alla. Vieressä kasvava rosmariinipehko kyllästi ilman tuoksullaan. Jossain lähistöllä pelattiin tennistä, ja mailojen ja pallojen klops klops kuului

selvästi. Tämä oli se upotettu hollantilainen puutarha – mutta miksi hollantilainen, mietin. Johtuiko se ruusuista? geometrisista kukkapenkeistä? tai kenties siitä, että se oli upotettu? Kirkonkellot soivat, toisin sanoen protestanttikirkon, joko oli nautittu iltapäivätee (kurkkuvoileipiä, kuminakakkua ja kivi-pullia)? Kyllä, tee-aika oli varmaan jo ohi.

Minun pitkä, tumma tukkani on pehmoinen kuin kissan turkki, olen kaunis. Se on järkytys, olenhan juuri tajunnut, että olen kaunis ja minun täytyisi tehdä asian suhteen jotakin – mutta mitä? Kauneus on velvollisuus muiden joukossa, kauniilla naisilla on erityinen elämä samoin kuin pääministereillä, mutta se ei ole sitä mitä minä oikeasti haluan, täytyy olla muutakin... Kirja. Nyt minä näen sen, se on *Hans Christian Andersenin sadut*, Lumikuningatar.

Lumikuningatar, Lappi. Pikku Kai ratkoo laskutehtäviä jää-kylmässä linnassa.

Nyt huomaa, että minullekin on annettu tehtävä, jota en osaa ratkaista, vaikka olen yrittänyt jo monen monta vuotta. En oikeasti ole täällä Englannissa tässä tuoksuvassa puutarhassa, vaikka se ei katoakaan niin kuin käy melkein aina, tämä kaikki on minun keksintöäni ja koko ajan katoamaisillaan, eikä kuitenkaan katoa. On hyvin vaarallista tuntea itsensä näin vahvaksi ja onnelliseksi, kohta tapahtuu vääjäämättä jotain kauheaa, ja minun täytyy kiireesti löytää ratkaisu.

Kaikki mitä rakastan hajoaa palasiksi, enkä mahda sille mitään, ellen onnistu ratkaisemaan Lumikuningattaren arvoitusta. Kuningatar on Pohjoisen Sfinksi, hänellä on häikäisevän valkoinen turkki ja timantteja jokaisen jalan kymmenessä kynnessä, hänen hymynsä on jäätävä ja hänen kyynelensä ropisevat kuin rakeet outojen kuvioiden päälle, joita on piirretty hänen jalkojensa juureen. Joskus, jossain, minä olen varmaan pettänyt Lumikuningattaren, sillä kai minun muuten kuuluisi jo tietää?

Valkoiseen peliasuun pukeutunut nuorukainen tulee kysymään jotakin – lähtisinkö pelaamaan tennistä? no kuule, minä en ole siinä kovin hyvä, siksi luen mieluummin kirjoja. Ei, ei mitään älyllistä, satuja vain. Satuja tuossa iässä?

HULVATON SURREALISMIN KLASSIKKOTEOS ENSIMMÄISTÄ KERTAA SUOMEKSI

Marian Leatherby on 92-vuotias, kun hän saa uuden kuulotorvensa avulla selville, että hänen perheensä juonii hänen sulkemistaan laitokseen. Pian hän löytääkin itsensä mystisestä vanhainkodista, jossa rakennukset näyttävät syntymäpäiväkakuilta ja igluilta ja jonka seinällä roikkuvan muotokuvan mysteeri ei jätä häntä rauhaan.

Tämä laitos sisältää Nobel-voittaja Olga Tokarczukin jälkisanat, ja sen on kuvittanut Carringtonin poika Pablo Weisz-Carrington.

*KOSMOS

Kannet Viivi Prokofjev

KL 84.2

9 78 • 9 52 • 3 52 • 3 41 • 8

